

Historia :klasa V

Praca domowa:

Przeczytaj uważnie treść notatki. Przepisz do zeszytu temat oraz przywileje szlacheckie (w notatce -podkreślone). Pod tematem podane są linki do prezentacji multimedialnej. Jeśli jest taka możliwość proszę skopiować (lub wpisać jeśli nie chce się otwierać) i obejrzeć. Pod tematem jest strona z komiksu przedstawiona Bitwę pod Grunwaldem przeczytaj, możesz pokolorować lub na ich podstawie sam narysować wysłać mi na adres sp17soswpt@gmail.com lub wyślij na Messenger.

Pozdrawiam Jolanta Krawczyk

<https://epodreczniki.pl/a/demokracja-szlachecka/D1G77MEZ3>

<https://epodreczniki.pl/a/demokracja-szlachecka/DPs7vieSX>

LEKCJA 1i 2 (08-10.06.2020r)

Temat: Przywileje szlacheckie.

Uprzywilejowanie stanu szlacheckiego

Stany w Polsce nigdy nie były równorzędne. Najmniejsze jednak różnice prawne między nimi występowały za panowania Kazimierza Wielkiego. Opieką królewską cieszyli się wtedy chłopci, a miasta wchodziły w okres swoich największych wpływów. Dla mieszczan szczególnie korzystny okazał się okres wojny trzynastoletniej, kiedy to dzięki finansowaniu polityki królewskiej, zdobyli znaczny wpływ na politykę państwa. Miasta wtedy stawały się gwarantami traktatów pokojowych, uczestniczyły w sejmach i elekcjach królów, a swoje cele polityczne realizowały przy pomocy konfederacji.

Zasadnicze zmiany w układzie społecznym przyniósł wiek XV. Stan szlachecki kosztem innych stanów i króla urósł do roli hegemonu w państwie. Jednocześnie wewnątrz stanu dokonywał się proces zmiany układu sił, polegający na stopniowym zwiększaniu się roli szlachty średniej, a nawet drobnej. Kościół, który w poprzednich wiekach został obdarzony licznymi przywilejami i olbrzymim majątkiem, teraz ograniczał się do obrony swego stanu posiadania i wyłączył się z aktywnej działalności politycznej. Wzrost uprzywilejowania szlachty pogarszał prawne i ekonomiczne położenie chłopów i mieszczan.

Rozwój przywilejów szlacheckich związany był przede wszystkim ze zmianami dynastii panującej. Pierwszym przywilejem stanowym, a więc przyznanym całemu stanowi, był przywilej koszycki. Wydany był w 1374 r. przez Ludwika Węgierskiego w zamian za prawa do tronu polskiego jego córek. Gwarantował szlachcie nietykalność dotychczasowych praw i zwalniał z poradnego z wyjątkiem 2 groszy rocznie z łanu kmiecego. Obiecywał żołd za udział w wyprawie wojennej poza granice kraju oraz zapewniał wykup szlachcica z niewoli, jeśli dostał się do niej podczas wyprawy zagranicznej. Ograniczał obowiązek udziału szlachty w budowie zamków. Zapewniał również, że urzędu starosty nie przekaże cudzoziemcowi.

Władysław Jagiełło w wydanym w 1422 r. przywileju czerwińskim zagwarantował, że nie będzie konfiskować majątku szlachcica bez wyroku sądowego, wydanego zgodnie z prawem pisanym. Uprawnienia te rozszerzył w przywilejach jedlnieńsko-krakowskich, wydanych w latach 1430 i 1433 r. w zamian za zgodę na sukcesję tronu przez jego syna. Jagiełło zapewniał w nich szlachcie nietykalność osobistą (*neminem captivabimus nisi iure victum*) i dawał szlachcie wyłączność na piastowanie wysokich urzędów kościelnych. Pozycję szlachty wobec pozostałych stanów umacniał również przywilej warecki wydany w 1423 r. Zezwalał on na wykupienie sołectw od

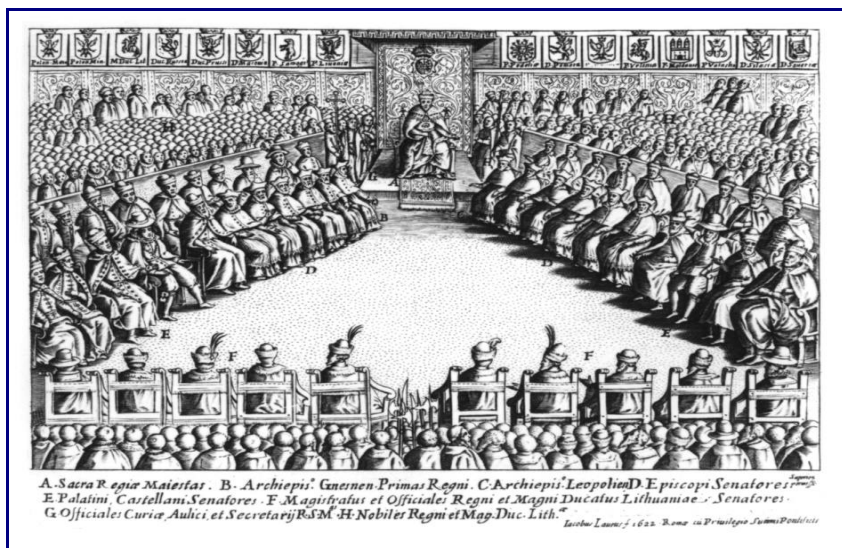
nieposłusznym sołtysów oraz ograniczał prawo chłopów do opuszczania wsi. W tym samym duchu wydany został przez Jana Olbrachta w 1496 roku przywilej piotrkowski, zwalniający szlachtę z ceł, ograniczający prawo chłopów do opuszczania wsi do jednej osoby rocznie i zabraniający mieszczanom posiadania dóbr ziemskich.

Dla rozwoju parlamentaryzmu polskiego zasadnicze znaczenie miały przywileje cerekwicko-nieszawskie z 1454 r., wydane przez Kazimierza Jagiellończyka pod groźbą odmowy przez szlachtę udziału w walce z Zakonem. Król gwarantował w nich, że nie będzie nakładał nowych podatków i zwoływał pospolitego ruszenia bez zgody sejmików ziemskich.

LEKCJA 2 (10.06.2020r)

Temat: Działalność sejmu.

1. Nihili novi
2. Elekcja
3. Sejm walny

Tylko jedna ustawa sejmu

radomskiego z 1505 roku przeszła do historii, stając się jednym z fundamentów ustroju politycznego Rzeczypospolitej. Zamykała ona pewien okres kształtowania się tzw. demokracji szlacheckiej, czyli obejmowania przez polski parlament coraz większych uprawnień z zakresu rządzenia państwem, rozpoczęty jeszcze w czasach Ludwika Węgierskiego.

Sejm radomski, jak się wydaje, postawił sobie ambitne zadanie zacieśnienia więzów łączących władztwo polskich Jagiellonów. Nie doszło do tego ze względu na niechęć przedstawicieli Wielkiego Księstwa Litewskiego, którzy prawie w ogóle nie byli obecni podczas sejmowych debat. Zebrani w Radomiu posłowie dyskutowali nad zapewnieniem bezpieczeństwa i potrzeb finansowych państwa. Główny wysiłek skierowano na sprawy związane z prawem, jego przestrzeganiem i egzekwowaniem. Efektem wielotygodniowych obrad było opublikowanie rok później zbioru praw, tzw. Statutu Łaskiego.

Historyczne znaczenie miała jednak jedna z konstytucji czyli uchwał, znana pod nazwą Nihil novi. Nic nowego, bo tak należy tłumaczyć przytaczaną łacińską frazę, oznaczało, że od tej pory uchwały i prawa miały być stanowione za zgodą trzech stanów sejmujących: króla, senatu i izby poselskiej. Ta ostatnia, wyłaniana przez szlacheckie sejmiki ziemskie, stawała się więc pełnoprawnym

uczestnikiem procesu legislacyjnego. Konstytucja ta ograniczała prawa panującego i zasiadających w senacie możnych, ale jednocześnie czyniła szlachtę odpowiedzialną za losy państwa. Powszechna zgoda sejmujących stanów nie oznaczała, jak się wcześniej domyślano, jedności, ale wypracowanie zgodnego i możliwego do przyjęcia kompromisu. Jak trudna i czasochłonna była to sztuka, dowodzi historia polskiego parlamentu do połowy XVII wieku, kiedy zasada ta została złamana przez osławione liberum veto.